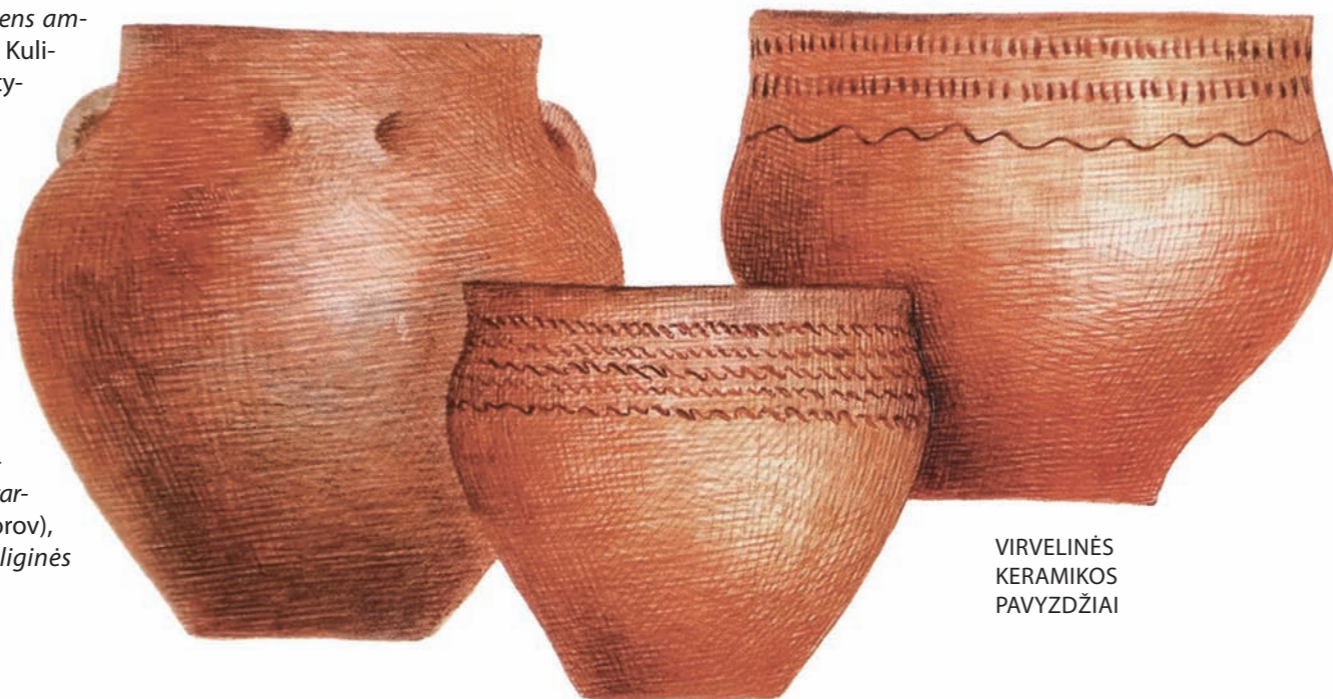

kaip *Lietuvių kalbos istorinė gramatika* (J. Kazlauskas), *Baltų ir kitų indoeuropiečių kalbų santykiai*, *Prūsų kalbos etimologijos žodynas* (V. Mažiulis), *Lietuvių kalbos istorinė sintaksė* (V. Ambrasas), *Lietuvių kalbos istorija* (Z. Zinkevičius), *Baltų etimologijos etidai* (V. Urbutis), *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas* (A. Vanagas), *Refleksyvų tipologija* (E. Geniušienė), *Baltų kalbų struktūrų bendrybės ir jų kilmė*, *Baltų praeitis istoriniuose šaltiniuose* (S. Karaliūnas), *Baltų kalbų įvardžių semantinė ir morfologinė struktūra* (A. Rosinas), *Lietuvių kalbos leksika* (A. Sabaliauskas), *Kalbotyros darbai* (A. Girdenis), *Daiktavardžių darybos raida* (S. Ambrasas).

Iš baltų archeologijos srities minėtini tokie tyrėjai kaip M. Gimbutienė (*Baltai priešistoriniais laikais* ir kt.), R. Rimantienė (*Akmens amžius Lietuvoje* ir kt.), A. Girininkas (*Baltų kultūros ištakos*), R. Kulkaušienė ir kt. Lietuvoje ir Latvijoje paskelbta nemaža kolektyvinių veikalų, skirtų seniausios baltų istorijos, etnogenezės, meno klausimams, pvz.: *Iš seniausios baltų tautų istorijos* (Ryga, 1980), *Lietuvių etnogenezė* (Vilnius, 1987), *Baltų menas. Art of the Balts* (Vilnius, 2009).

Apie baltų folkloro ir mitologijos tyrimus galima kalbėti nuo 19 a. pabaigos–20 a. pradžios (vokiečio J. Lautenbacho, suomio A. R. Niemio, lietuvių J. Basanavičiaus ir kt. darbai), šis tas nuveikta tarpukariu (P. Šmitas. *Latvių mitologija*; J. Balio darbai ir kt.), tačiau daugiausia kapitalinių veikalų pasirodė 20 a. antrojoje pusėje–21 a. pradžioje, pvz.: *Apie dievus ir žmones* (A. J. Greimas), *Senovės baltų pasaulėžiūra, Baltų religijos ir mitologijos šaltiniai* (N. Vėlius), *Latvių ir lietuvių patarlių paralelės* (E. Kokare), *Baltų mitologijos ir ritualo tyrimai* (V. Toporov), *Mitiškumas folklore, literatūroje, mene* (J. Kursite), *Baltų religinės reformos* (G. Beresnevičius).

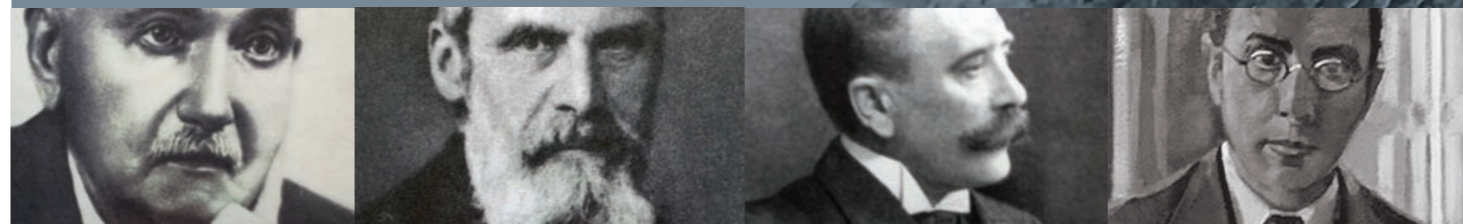
VIRVELINĖS
KERAMIKOS
PAVYZDŽIAI

Mažiau yra lyginamųjų baltų literatūros tyrimų.

Minėtini tokie 20 a. antrojoje pusėje pasirodę veikalai: *Lyginamoji Pabaltijo tautų literatūrų istorija nuo seniausių laikų iki dabarties* (R. Parolek), *Baltijos tautų literatūros: jų atsiradimas ir raida* (F. Scholz), *Lietuvių ir latvių literatūrų ryšiai* (K. Nastopka), *Kultūros tradicijos baltų literatūrose* (S. Gaižiūnas) ir kt.

Vilniuje ir Rygoje nuo 1964 m. rengiamos tarptautinės baltistų konferencijos. Reikšmingiausi baltistiniai žurnalai ir tęstiniai leidiniai yra šie: *Filologu biedribas raksti* (Ryga, 1921–1940), *Archivum Philologicum* (Kaunas, 1930–1939), *Studi Baltici* (Roma, 1931–1969), *Acta Baltico-Slavica* (Lenkija, nuo 1964), *Baltistica* (Vilnius, nuo 1965), *Ponto-Baltica* (Italija, 1981–2005), *Linguistica Baltica* (Varšuva, 1992–2003), *Res Balticae* (Pisa, nuo 1995), *Balto-slavjanskie issledovanija* (Maskva, nuo 1972), *Journal of Baltic Studies* (JAV, nuo 1970), *Baltu filologija* (Ryga, nuo 1991), *Baltic Linguistics* (Varšuva, nuo 2010).

Prof. habil. dr. Bonifacas Stundžia

Lietuviškos
kolekcinės
monetos

10 LITŲ MONETA IŠ SERIJOS „LIETUVOS MOKSLAS“

Auksas Au 999
Kokybė „proof“
Skersmuo 13,92 mm
Masė 1,244 g

Monetos briauna lygi
Autorius Vaidotas Skolevičius

Tiražas 5 000 vnt.
Išleista 2014 m.

Informacija Lietuvos banke
Tel. (8 5) 268 0316
El. p. gpt@lb.lt
www.lb.lt

LIETUVOS MONETŲ KALYKLA
Monetos nukaldintos
UAB Lietuvos monetų kalykloje
www.lithuanian-mint.lt

Lietuviškos kolekcinės monetos
© Lietuvos bankas, 2014
Monetų fotografas Arūnas Baltėnas
Dizaineris Liudas Parulskis

Leidinyje panaudotos nuotraukos iš autoriaus asmeninės ir Vilniaus universiteto bibliotekų leidinių, ekspozitai – iš Lietuvos nacionalinio muziejaus archyvų. Lankstinuko viršelyje panaudotas Šarūno Milkevičiaus paveikslas „K. Būga ir J. Enzelynas Rygoje“ fragmentas

Išleido Lietuvos bankas, Gedimino pr. 6, LT-01 103 Vilnius
Spausdino UAB „LODVILA“, www.lodvila.lt

10 LITŲ MONETA IŠ SERIJOS
„LIETUVOS MOKSLAS“

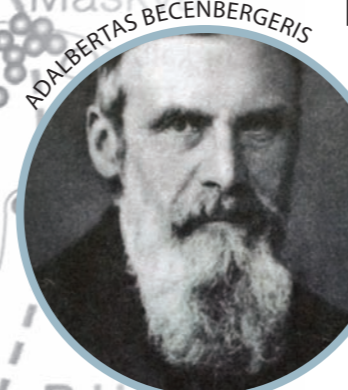

Baltistika

Baltistika yra kompleksinė mokslo šaka, apimanti baltų tautų dvasinės ir materialinės kultūros lyginamuosius tyrimus. Pagal tai, kurios tautos kultūra tiriama, baltistika dar skirstoma į lituanistiką, latvistiką, prūsistiką ir t. t. Pagal tiriamų problemų sritį baltistų darbai gali būti iš kalbotyros, literatūros, folkloro, mitologijos, istorijos, archeologijos, antropologijos ir pan.

Baltistikos pradininku laikomas vokiečių kalbininkas, archeologas ir etnografas A. Becenbergeris (Bezenberger, 1851–1922), ilgametis Karaliaučiaus universiteto profesorius. Terminą *baltai* (*baltų kalbos*) sukūrė ir 1845 m. pirmą kartą pavartojo vokiečių kalbininkas G. H. F. Neselmannas (Nesselmann), taip pat Karaliaučiaus universiteto profesorius.

Kaip atskira baltistikos disciplina labiausiai susiformavusi ir plačiausiai žinoma yra *baltų kalbotyra*. Mėginimų lyginti baltų kalbas būta jau Renesanso laikais, tačiau lyginamuoju istoriniu metodu paremtas lyginimas prasidėjo tik 19 a. viduryje ir per keletą dešimtmečių pasiekė gana aukštą mokslinį lygį. Baltų kalbotyros pagrindus padėjo Mažosios Lietuvos filologo F. Kuršaičio darbas apie lietuvių kalbos kirtį ir priegaidę (1849; išverstas į lietuvių kalbą ir išleistas 2013) ir vokiečių kalbininko A. Šleicherio (Schleicher) *Lietuvių kalbos gramatika* (1856), o 19 a. pabaigoje pasirodė daug reikšmingų veikalų, atrasti labai svarbūs baltų kalbų garsų raidos dėsniai, vadinami vokiečio Augusto

ADALBERTAS BECENBERGERIS

FRYDRICHAS KURŠAITIS

AUGUSTAS ŠLEICHERIS

FERDINANDAS DE SOSIŪRAS

KAZIMIERAS BŪGA

JANIS ENDZELINAS

Leskyno (Leskien), šveicaro Ferdinando de Sosiūro (Saussure; baltistikos raštai lietuvių kalba išleisti 2012), ruso Filipo Fortunatovo, latvio Janio Endzelyno (Endzelins) ir kt. atradėjų vardais.

20 a. pirmojoje pusėje baltų kalbotyra klestėjo Vokietijoje, žymių tyrėjų taip pat buvo Suomijoje, Olandijoje, Švedijoje, Norvegijoje, Danijoje, Šveicarijoje ir kitur. Lietuvoje ir Latvijoje baltistikos centrų atsirado čia įkūrus universitetus (Rygoje 1919 m. ir Kaune 1922 m.), žymiausi atstovai – J. Endzelynas ir K. Būga. Nuo 20 a. antrosios pusės stipriais baltistikos centrais garsėjo Vokietija, Lenkija, Rusija, Čekija, žymių baltų kalbotyros tyrėjų iškilo ir kitose Europos šalyse, taip pat JAV, Japonijoje. Užsienyje pasirodė tokie apibendrinamieji kapitaliniai veikalai, kaip *Baltų kalbų garsai ir formos, Latvių kalbos gramatika* (J. Endzelynas), du lietuvių kalbos etimologijos žodynai (E. Fraenkel, W. Smoczyński), *Lyginamoji baltų kalbų gramatika* (Chr. Stang), *Prūsų kalba: žodynas* (V. Toporov), *Baltų kalbos* (P. U. Dini). Tačiau, ko gero, daugiausia baltų kalbotyros srityje po Antrojo pasaulinio karo nuveikė Lietuvos baltistai, išleidę tokius veikalus

BALTŲ
ANTROPOLOGINIS
TIPAS